

III. REALUSIS SEKTORIUS

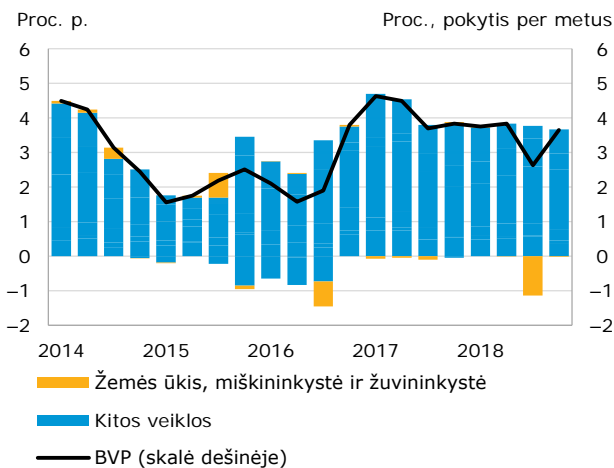
Nepaisant lėčiau didėjusios išorės paklausos, Lietuvos ekonomikos augimo tempas buvo spartus.

Ekonomikos augimas 2018 m. galėjo būti dar spartesnis, tačiau keletą dešimtųjų procento dalių jis sumažėjo dėl sausros labai sumenkusio grūdinių augalų derliaus. Dėl šios priežasties žemės ūkyje sukuriama pridėtinė vertė 2018 m. antrąjį pusmetį buvo beveik 15 proc. mažesnė nei prieš metus. Kitų ekonominių veiklų pridėtinė vertė praėjusiais metais augo gana sparčiu ir tolygiu tempu, kuris buvo artimas 4 proc. (žr. 7 pav.). Pažymėtina, kad jau kurį laiką palyginti spartus ūkio augimas lemia didėjantį gamybos atotrūkį, kuris rodo, kiek esama ūkio raida yra nutolusi nuo tvarios ūkio raidos (žr. 8 pav.). Didėjantis gamybos atotrūkis sudaro sąlygas formuotis disbalansams, jie šiuo metu labiausiai pastebimi darbo rinkoje³.

Prie spartaus ekonomikos augimo daugiausia prisidėjo vidaus paklausa – ypač namų ūkių vartojimas. Pastarajam didžiausią įtaką darė sparčiai didėjusios namų ūkių disponuojamosios pajamos⁴. Nors duomenys dar nepaskelbti, tačiau tikėtina, kad jų augimas 2018 m. buvo sparčiausias per pastarąjį dešimtmetį. Daugiausia prie tokios namų ūkių disponuojamųjų pajamų raidos prisidėjo įtampa darbo rinkoje ir valdžios institucijų priimti sprendimai, iš kurių kaip svarbiausius galima išskirti pensijų, NPD ir pareigūnų pensijų didinimą, išmokų už vaikus pakeitimus. Lietuvos banko vertinimu, 2018 m. dėl visų šių sprendimų namų ūkių disponuojamosios pajamos galėjo padidėti iki 635 mln. Eur, o disponuojamosios pajamos galėjo augti 2,3 proc. p. greičiau, nei būtų buvę be šių pakeitimų (žr. 9 pav.).

2018 m. ūkio augimą labiausiai sulėtino mažėjusi žemės ūkio sektoriaus pridėtinė vertė, kitų ekonominių veiklų pridėtinė vertė didėjo tolygiu tempu.

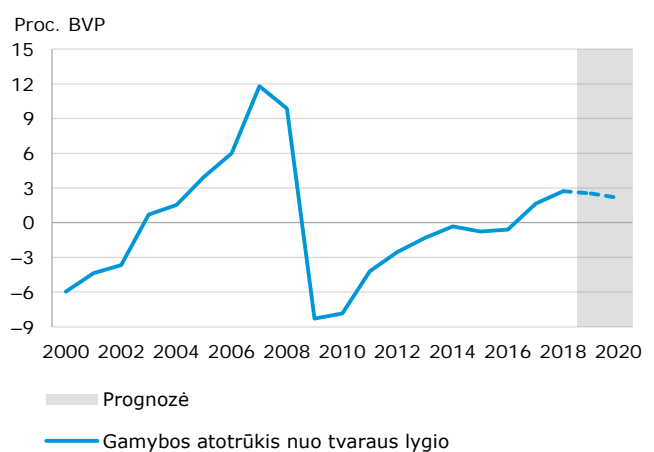
7 pav. Realiojo BVP kaitos veiksniai (gamybos metodu)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Dėl palyginti sparcios ūkio plėtros didėja gamybos atotrūkis nuo tvaraus lygio.

8 pav. Gamybos atotrūkis nuo tvaraus lygio

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Valdžios institucijų sprendimai ir pensijų indeksavimas ir šiais metais reikšmingai prisidės prie namų ūkių disponuojamųjų pajamų augimo. Tiesa, Lietuvos banko vertinimu, šie veiksniai neskatins spartesnio namų ūkių vartojimo didėjimo. 2019 m. vieni svarbiausių valdžios sektoriaus diskrecinių sprendimų yra NPD, darbo užmokesčio daugelyje valdžios sektoriaus sričių ir išmokų už vaikus padidinimas. Be to, siekiant, kad po pensijų reformos pertvarkos nesumažėtų aktyviau kaupti norinčių piliečių

³ Daugiau apie padėtį darbo rinkoje žr. šios apžvalgos IV skyriuje.

⁴ Namų ūkių disponuojamąsias pajamas galima apibrėžti kaip visas namų ūkių gautas pajamas, kurias jie gali laisvai naudoti, įvykdę visus privalomus įsipareigojimus. Plačiau apie namų ūkių disponuojamųjų pajamų struktūrą, raidą ir ryšį su namų ūkių vartojimu skaitykite 2014 m. gruodžio mėn. Lietuvos ekonomikos apžvalgos 1 priede (https://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/ekonomikos-analize-prognozes/LEA_2014-12_LT_PRIEDAS1.pdf).

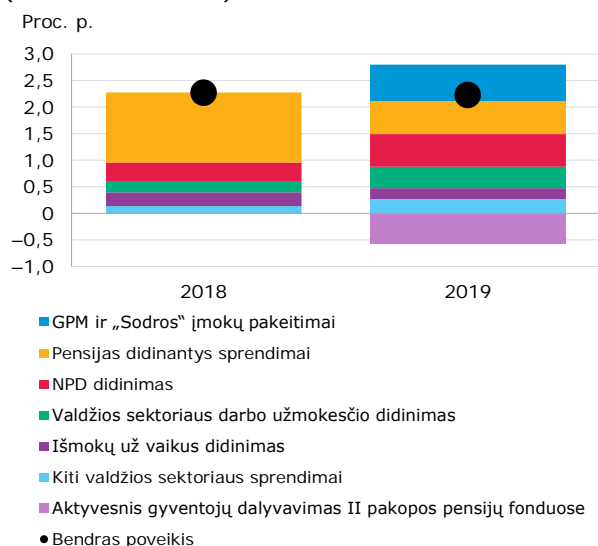
disponuojamosios pajamos⁵, buvo nuspręsta sumažinti GPM ir „Sodros“ tarifus. Lietuvos banko vertinimu, šie sprendimai kartu su pensijų indeksavimu namų ūkių disponuojamųjų pajamų augimą turėtų padidinti 2,2 proc. p., t. y. panašiu mastu kaip ir praėjusiais metais. Apskritai turimi duomenys leidžia tikėtis, kad šiais metais namų ūkių disponuojamosios pajamos turėtų didėti panašiu tempu kaip ir praėjusiais metais. Vartotojų kainų augimo tempas taip pat turėtų būti artimas stebėtam praėjusiais metais. Dėl šių veiksnių namų ūkių vartojimo plėtra bus gana panaši į stebėtą praėjusiais metais. Pažymėtina, kad metų sandūroje daug dėmesio sulaukęs elektros ir dujų kainų brangimas didesnio poveikio namų ūkių vartojimo tendencijoms neturės (plačiau žr. 1 intarpą).

Kitas vidaus paklausos veiksnys – investicijos – 2018 m. augo bene sparčiausiu tempu per pastaruosius penkerius metus.

Prie to daugiausia prisidėjo intensyvesnė inžinerinių statinių statyba. Nemenka dalis šio augimo sietina su įsibėgėjančiu ES paramos srautų, skirtų kapitalui formuoti, atsigavimu. Jie 2018 m. padidėjo beveik trečdaliu. Iš stambiausių inžinerinių statinių statybos projektų paminėtini kogeneracinės jėgainės statyba, vandens tiekimo ir nuotekų tinklų, transporto infrastruktūros modernizacija ir plėtra. Vis dėlto didėjanti rizika dėl mažiau palankios tolesnės pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių raidos ir ne taip sparčiai augsiantys ES paramos srautai turėtų lemti nuosaikesnę investicijų augimą šiais metais.

2019 m. valdžios sektoriaus sprendimai namų ūkių disponuojamąsias pajamas didins panašiu mastu kaip ir praėjusiais metais.

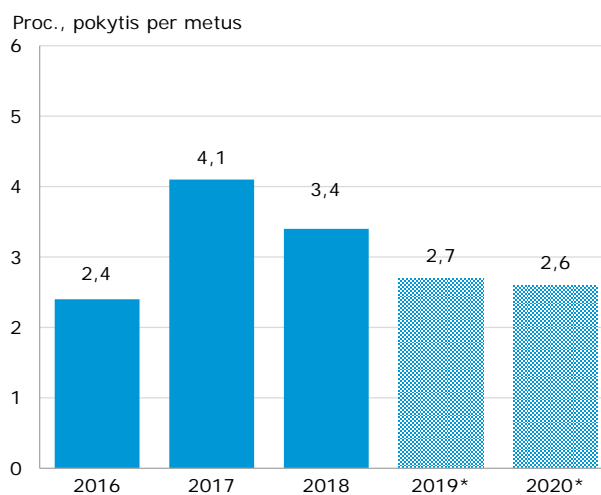
9 pav. Valdžios sektoriaus diskrecinių sprendimų įtaka namų ūkių disponuojamųjų pajamų augimui (to meto kainomis)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, Eurostatas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Lietuvos banko vertinimu, 2019 m. Lietuvos ūkio plėtra sulėtės.

10 pav. BVP raida ir prognozė (pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko prognozė.

*Lietuvos banko prognozė.

Lietuvos banko vertinimu, šiais metais šalies ūkio plėtra turėtų sulėtėti, tačiau ir toliau bus gana sparti (žr. 10 pav.). Gruodžio mėn. skelbta prognozė mažinama: prognozuojamas ūkio augimas 2019 m. sudarys 2,7 proc. Labiausiai ekonomikos augimą turėtų pristabdyti lėčiau didėianti užsienio paklausa. Taip pat šiuo metu stebima nemažai rizikų, kurios gali nulemti ir mažiau palankią ūkio raidą. Kaip Lietuvai svarbiausias neigiamas rizikas, galima išskirti neapibrėžtumą dėl „Brexit“ baigties, tarptautinės prekybos suvaržymų didėjimą (žr. 1 intarpą), lėtesnę, nei šiuo metu numatomas, pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių augimą ir EK svarstomą mobilumo paketą (žr. 4 intarpą).

⁵ Vertinant valdžios sektoriaus diskrecinių priemonių poveikį namų ūkių disponuojamosioms pajamoms, buvo remtasi tokia gyventojų įsitraukimo į II pakopos pensijų kaupimą prielaida: a) 82 proc. 2018 m. kaupusių asmenų (2 + 2 + 2) kaups ir toliau (3+1,5); b) 85 proc. 2018 m. kaupusiųjų (2 + 0 + 0) kaups ir toliau – iš jų 85 proc. prisidės 1,8, o kiti – 3 proc.; c) 63 proc. jaunesnių nei 40 m. amžiaus ir pradėsiąčių kaupiti naujų piliečių pradės kaupiti II pakopos pensijų fonduose – iš jų 85 proc. prisidės 1,8, o kiti – 3 proc.